

Одним із пріоритетних напрямів діяльності Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку є створення умов для сприятливого правового клімату на фондовому ринку України, необхідного для залучення коштів вітчизняних та іноземних інвесторів в економіку України. Захист прав і законних інтересів інвесторів та учасників ринку, запобігання правопорушень на ринку цінних паперів, а в разі виявлення цих правопорушень – оперативне їх розслідування здійснюється відповідно до Рішення ДКЦПФР від 31.03.2011 №376 «Про затвердження порядку проведення перевірок діяльності емітентів цінних паперів», затвердженого в Міністерстві Юстиції України 02.06.2011 р. №654/19392.

Комісією здійснюється низка заходів, спрямованих на удосконалення законодавства з питань функціонування фондового ринку в Україні. До основних законодавчих ініціатив, що стосуються удосконалення регулювання фондового ринку України в цілому та ринку облігацій зокрема, що були запропоновані у IV кварталі 2011 року¹, на думку НРА «Рюрік», варто виокремити нижченаведені.

– Президент призначив Членів Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку (надалі також – НКЦПФР)². Відповідні кадрові рішення передбачені Указами Президента України №№ 1197/2011, 1199/2011, 1200/2011, 1201/2011 від 26 грудня 2011 року, та 1206/2011 й 1207/2011 від 28 грудня 2011 року. Згідно до інформації, викладеної в Указах Президента, Членами національного регулятора призначено панове Олег Мозговий, Олексій Петрашко, Анатолій Амелін, Костянтин Кривенко, Олексій Тарасенко та Євген Воропаєв. Нагадаємо, що 23 листопада 2011 року Президентом також були підписані Укази № 1063/2011 «Про Національну комісію з цінних паперів та фондового ринку», що декларує основні цілі та принципи роботи НКЦПФР, та № 1064/2011 «Про призначення Д.Тевелева Головою Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку».

– Законопроект «Про систему депозитарного обліку цінних паперів» пройшов перше читання. Проект Закону «Про систему депозитарного обліку цінних паперів», розроблений ДКЦПФР (Державною комісією з цінних паперів та фондового ринку), 22 грудня 2011 року прийнято Верховною Радою України у першому читанні. За словами Дмитра Тевелева, Голови Комісії, даний документ спрямований на створення розвиненої та прозорої депозитарної системи України, здатної забезпечити обслуговування операцій з цінними паперами, враховуючи усі інтеграційні процеси фінансових ринків як на національному, так і на міжнародному рівні. Нагадаємо, що серед основних завдань, які покликані вирішити Закон, – створення централізованої депозитарної системи в Україні, уніфікація принципів та порядку здійснення діяльності учасниками депозитарної системи та взаємодії між ними. За словами пана Тевелева, документ усуває існуючі недоліки в системі обліку прав власності на цінні папери, вводить чіткі і прозорі механізми здійснення розрахунків по операціях з цінними паперами, вирішує коло корпоративних конфліктів, пов'язаних з веденням реєстру власників іменних цінних паперів.

– Законопроект «Про інститути спільного інвестування» пройшов перше читання. Законопроект «Про інститути спільного інвестування», ініційований НКЦПФР, був прийнятий Парламентом у першому читанні 21 лютого 2012 року. За документ віддали свої голоси 260 депутатів. Нагадаємо, даний проект закону був розроблений регулятором фондового ринку з метою удосконалення законодавчої бази щодо регулювання діяльності інститутів спільного інвестування, зокрема корпоративних та пайових інвестиційних фондів, та актуалізації згідно до сьогоденних реалій діючого законодавства. Згідно до тексту Законопроекту, документом передбачено удосконалення порядку створення, функціонування та ліквідації КІФ та ПІФ, класифікація інвестиційних фондів, існування яких не було передбачено в існуючій редакції Закону, встановлення вимог щодо іменної форми випуску цінних паперів та їх існування у бездокументарній формі. Також проектом Закону заплановано впровадження оновленого порядку дій КІФ та інвесторів щодо здійснення розрахунків під час розміщення та викупу цінних паперів ІСІ тощо. Текст Законопроекту було розроблено спільними зусиллями регулятора та робочої групи при ДКЦПФР, до якої увійшли представники вітчизняних депозитаріїв (НДУ та ВДЦП), саморегульованих (ПАРД, АУФТ) та

міжнародних організацій (проект USAID/Finrep), учасники ринку («Українська біржа», біржа «ПФТС» та ключові зберігачі цінних паперів).

– НКЦПФР на своєму черговому засіданні схвалила проект рішення «Про внесення змін до Положення про порядок визначення чистої вартості активів недержавного пенсійного фонду (відкритого, корпоративного, професійного)». За словами творців документу, проект розроблено з метою удосконалення повноти та правильності виконання розрахунку чистої вартості активів недержавних пенсійних фондів, а також надання можливості інвесторам об'єктивно та неупередливо, а будь-який день мати інформацію про обсяг та динаміку пенсійних накопичень. Що стосується змісту документу, то він відображає методику оцінки вартості активів та зобов'язань НПФ, порядок та строки обчислення чистої вартості активів НПФ, контроль за визначенням вартості активів та чистої вартості активів НПФ та інші питання. Якщо предметно говорити про визначення активів НПФ, то регуляторний акт висвітлює методику оцінки акцій і облігацій українських та іноземних емітентів, оцінку корпоративних прав та дебіторської заборгованості, грошових коштів НПФ та банківських металів. Як стверджують розробники документу, регулятор фондового ринку вже обговорив його з Державною комісією з регулювання ринків фінансових послуг, Українською асоціацією інвестиційного бізнесу, Національною асоціацією недержавних пенсійних фондів України та адміністраторів недержавних пенсійних фондів України та професійними учасниками фондового ринку, отримавши від них коментарі та пропозиції.

– НКЦПФР змінить процедуру реєстрації випуску та проспекту емісії облігацій. Так, на черговому засіданні регулятора був схвалений проект рішення «Про внесення змін до деяких нормативно-правових актів Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку щодо реєстрації випуску та проспекту емісії облігацій». Законом, зокрема, передбачено оформлення проспекту емісії не лише при відкритому (публічному), а і при закритому (приватному) розміщенні цінних паперів. Ці та інші аспекти знайдуть відповідне відображення і в регуляторних актах регулятора. Разом з тим, документ дає додаткові можливості та переваги для емітентів, що мають намір здійснити ряд послідовних випусків облігацій. Так, відтепер емітент зможе зареєструвати базовий проспект емісії, що міститиме статичну інформацію, а пізніше – оперативно зареєструвати поточні проспекти емісії.

– НКЦПФР схвалила рішення про внесення змін до Порядку реєстрації випуску опціонних сертифікатів та проспекту їх емісії. Перш за все, документ спрямований на захист прав інвесторів, що є основним завданням регулятора. Зміни передбачають додаткові вимоги до емітентів, що мають намір здійснити випуск опціонних сертифікатів з поставкою, базовим активом якого є об'єкт будівництва. В цьому випадку емітент обов'язково має бути власником або користувачем земельної ділянки, на якій передбачається будівництво відповідного об'єкту. Окрім того, зміни до порядку передбачатимуть необхідність надання до Комісії звіту про наслідки виконання зобов'язань емітента щодо поставки базового активу та інші зміни, розроблені з метою приведення нормативно-правового акту у відповідність до вимог чинного законодавства.

– НКЦПФР вносить зміни до Правил здійснення діяльності з торгівлі цінними паперами. Відповідне рішення «Про внесення змін до Правил (умов) здійснення діяльності з торгівлі цінними паперами: брокерської діяльності, дилерської діяльності, андеррайтингу, управління цінними паперами» було прийнято на черговому засіданні регулятора. Нормативно-правовий акт розкриває загальні вимоги до договорів, вимоги до дилерського договору, до договору на брокерське обслуговування, вимоги до розового замовлення, а також до договору комісії, договору субкомісії. Окрім того, у документі йде мова про вимоги до договору доручення й договору андеррайтингу, вимоги до організації внутрішнього обліку торговця, а також порядок проведення звірки наявності коштів, цінних паперів та інших фінансових інструментів, звітність торговця перед клієнтом тощо. Прийняття цього нормативно-правового документу сприятиме удосконаленню вимог до торговців цінними паперами при здійсненні ними брокерської діяльності, дилерської діяльності, андеррайтингу та управління цінними паперами, правочинів та операцій з цінними паперами та іншими фінансовими інструментами та в цілому покликаний сприяти запобіганню і припиненню порушень на ринку цінних паперів, захисту прав інвесторів й розвитку ринку цінних паперів.

– Народні депутати України Комітету з питань фінансів, банківської діяльності, податкової та митної політики внесли на розгляд Парламенту Законопроект «Про внесення змін до деяких законодавчих актів

¹ Інформація щодо основних регуляторних змін на ринку цінних паперів за I-III кв. 2011 р. наведена у попередніх аналітичних оглядах ринку облігацій (режим доступу: <http://ruk.com.ua/our-research/branch-reviews/1188>)

² Детальніше у Коментарі НРА «Рюрік» (режим доступу: <http://ruk.com.ua/our-research/comments/1465-comments>)

України щодо удосконалення законодавства про цінні папери»³, розроблений спільно із фахівцями НКЦПФР. Серед основних положень Законопроекту – врегулювання питання щодо можливості здійснення торговцем цінними паперами операцій не тільки з цінними паперами, а також з іншими фінансовими інструментами – форвардами, ф'ючерсами, опціонами тощо. Також документом пропонується врегулювати питання отримання інвесторами повної та достовірної інформації стосовно вчинених торговцями правочинів щодо емісійних цінних паперів у загальнодоступній базі даних Комісії. Окрім того, з метою обмеження ризиків за операціями з цінними паперами, Законопроектом передбачено можливість здійснення регулятором фондового ринку пруденційного нагляду за профучасниками. Якщо говорити про зміни, що стосуються законодавства про рекламу, передбачають розширення переліку вимог до рекламодавців на фондовому ринку з метою протидії недобросовісній конкуренції та ін.

– НКЦПФР погодила проект Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо підвищення відповідальності учасників фондового ринку». Відповідне рішення було прийнято 1 листопада 2011 року на засіданні регулятора. Розробленим НКЦПФР Законопроектом передбачено внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення, а також Законів України «Про державне регулювання ринку цінних паперів в Україні», «Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб - підприємців» та «Про цінні папери та фондовий ринок». Так законопроектом, зокрема, передбачається встановлення адміністративної відповідальності за правопорушення в сфері фондового ринку, зокрема, за: обіг цінних паперів без реєстрації їх випуску або порушення порядку здійснення емісії цінних паперів; порушення порядку передачі ведення реєстру власників іменних цінних паперів та порушення умов припинення провадження професійної діяльності на фондовому ринку, а також відмову (ухилення) посадових юридичної особи від проведення уповноваженими особами Комісії перевірки та ревізії та ін. окрім того, документ передбачає можливість використання Комісією заходів попереджувального та профілактичного характеру до учасників фондового ринку та розширення повноважень регулятора щодо проведення перевірок та досліджень на фондовому ринку. Також законопроект конкретизує повноваження уповноважених осіб регулятора у випадку порушення законодавства на ринку цінних паперів та про акціонерні товариства та законодавства щодо запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванню тероризму. Вдосконалюються і норми щодо відповідальності юридичних осіб за порушення законодавства на ринку цінних паперів та про акціонерні товариства. Крім того, передбачається право Комісії звертатися до суду з позовом про припинення державної реєстрації акціонерного товариства та емітента у випадках, передбачених Законом України «Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців».

– НКЦПФР прийняла рішення «Про внесення змін до Порядку роботи екзаменаційних комісій для атестації фахівців з питань фондового ринку і Правил проведення кваліфікаційних іспитів з питань фондового ринку». Серед важливих змін – пропозиція фахівцям, що мають великий стаж професійної діяльності (не менше дев'яти років), складати кваліфікаційний іспит лише у формі співбесіди, без обов'язкового тестування. Окрім того, з моменту набрання чинності рішення Комісії, особи, які успішно пройшли тестування та набрали не менше 85 балів, за рішенням голови екзаменаційної Комісії, можуть бути звільнені від співбесіди.

– НКЦПФР на своєму черговому засіданні схвалила рішення «Про затвердження Положення про державний реєстр випусків цінних паперів». Державний реєстр випусків цінних паперів міститиме в собі інформацію щодо зареєстрованих Комісією випусків акцій, облігацій підприємств, облігацій місцевих позик, цінних паперів інститутів спільного інвестування, іпотечних сертифікатів, іпотечних облігацій та сертифікатів фондів операцій з нерухомістю. Також реєстр містить інформацію щодо скасування реєстрації та зупинки обігу цінних паперів. Саме регулятор вестиме, адмініструватиме та оновлюватиме реєстр, а після завершення технічних робіт, реєстр буде розміщено для вільного доступу на офіційному сайті ДКЦПФР, що надасть додаткові можливості для всіх учасників ринку.

– НКЦПФР розробила проект Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо підвищення вимог до емітентів цінних паперів»⁴. За словами творців документу, його основне завдання – вдосконалення якості вітчизняних цінних паперів, протидія поширенню так званих «сміттєвих» паперів і, як наслідок, підвищення інвестиційної привабливості українського фондового ринку. Серед основних новацій, передбачених Законопроектом, – удосконалення та деталізація повноважень Комісії зі встановлення ознак фіктивності емітента цінних паперів або похідних (деривативів), а також опис процедури боротьби регулятора з такими емітентами - зупинення обігу цінних паперів та похідних, скасування реєстрації випуску його цінних паперів, й, окрім того, можливість судового позову, у випадку, якщо емітент не здійснив заходи із виправлення ситуації. Також, згідно до проекту Закону, при реєстрації проспекту емісії регулятор матиме право здійснювати перевірку достовірності даних, наданих емітентом. У Комісії з'явиться компетенція вимагати проведення додаткової аудиторської перевірки і незалежної оцінки майна, а також отримання додаткової рейтингової оцінки емітента, але лише у тих випадках, коли у регулятора виникатимуть сумніви у достовірності відомостей, які містяться у документах, що подаються емітентом для реєстрації випуску і проспекту емісії цінних паперів. Інші новації стосуються посадових осіб емітента – документом передбачено, що в структурі компанії – емітента цінних паперів має бути бухгалтер чи бухгалтерська служба. Крім того, Законопроектом підвищені вимоги до емісії облігацій. Так, із прийняттям Закону, надавати забезпечення за випуском облігацій підприємств зможе тільки юридична особа. До того ж, розмір забезпечення буде обмежений розміром власного капіталу такої юридичної особи, і цим особам необхідно буде розкривати інформацію про себе та свою діяльність у порядку та строки, встановлені для емітентів.

– НКЦПФР прийняла рішення про затвердження вимог до аудиторського висновку при розкритті інформації емітентами цінних паперів, окрім емітентів облігацій місцевої позики. Згідно до нових вимог, аудиторський висновок має не тільки надавати можливість впевнитися, що фінансова звітність компанії відображає достовірну та точну інформацію за минулий рік, але й зобов'язує аудитора висловити свою думку щодо можливості безперервної діяльності підприємства через 12 місяців. Таким чином, підвищуватиметься довіра потенційних інвесторів до фінансових інструментів, зростатиме поінформованість з отримання впевненості у майбутньому та зменшуватимуться ризиків при інвестуванні. Нові вимоги до аудиторського висновку при розкритті інформації емітентами цінних паперів було розроблено для підвищення прозорості фондового ринку України і якості фінансової інформації, що розкривається учасниками ринку, а також задля адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу.

– НКЦПФР вносить необхідні зміни до Положення про функціонування фондових бірж. Чергові актуальні новації торкнуться протидії використанню інсайдерської інформації під час здійснення операцій на фондових біржах та допуску цінних паперів іноземних емітентів для лістингу на вітчизняних майданчиках. За словами розробників, нова редакція документу передбачає дії фондових бірж та механізм повідомлення регулятора про операції з цінними паперами та/або похідними (деривативами), у разі, якщо існує підозра в тому, що під час їх здійснення використовується або може бути використана інсайдерська інформація. Попередні зміни до Положення про функціонування фондових бірж передбачали можливість включення до першого і другого рівнів лістингу локальних майданчиків акцій та облігацій нерезидентів. Як наслідок, можна очікувати розширення спектру інструментів, що буде сприяти розвитку вітчизняного фондового ринку та зростанню його показників. Зміни до Положення визначають ряд певних вимог до таких цінних паперів іноземних емітентів.

Підготовлено аналітичним департаментом НРА «Рюрік» на основі офіційних даних НКЦПФР (режим доступу: <http://www.ssmc.gov.ua>), Міністерства фінансів України (режим доступу: <http://www.minfin.gov.ua>), Української асоціації інвестиційного бізнесу (режим доступу: <http://www.uaib.com.ua>).

Повна версія аналітичного огляду ринку облігацій України за 2011 рік розміщена у вільному доступі на офіційному сайті Агентства (www.rurik.com.ua).

Відповідальний за випуск:

директор з розвитку НРА «Рюрік», к.е.н.,
Долінський Леонід Борисович,
тел. (044) 383-04-76.

Відповідальний аналітик:

Ніколаєнко Костянтин Сергійович,
тел. (044) 484-00-53, вн. 117.

³ Детальніше у Коментарі НРА «Рюрік» (режим доступу: <http://rurik.com.ua/our-research/comments/1513-comments>)

⁴ Детальніше у Коментарі НРА «Рюрік» (режим доступу: <http://rurik.com.ua/our-research/comments/1229-comments>)